

Nr 103.

Av herr **Lithander**, om beredande av rätt för utom Sverige bosatta medborgare att utan inställelse deltaga i val till riksdagen.

Till det av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet denna sommar i Göteborg sammanträdande Allsvenska Tinget hade riktats en hemställan att ingå till Kungl. Maj:t med underdånig begäran om utredning rörande möjligheten för beredande av tillfälle för röstberättigade utlandssvenskar att avgiva röstdedel vid närmaste konsulat. Man ansåg att det givetvis vore ett steg i riktning mot att knyta utlandssvenskarna intimare samman med fosterlandet, om detta önskemål kunde förverkligas.

Jag vill i detta sammanhang till en början erinra därom, att vår riksdagsordning uttalar som en undantagslös grundsats för riksdagsmannaval att »rösträtt må ej utövas av annan valberättigad än den som vid val tillfälle inställer sig». Frågan om undantag från denna regel väcktes första gången av enskild motionär vid 1902 års riksdag och ledde till bestämmelser i vallagen den 26 november 1920, varigenom medgavs rösträtt utan inställelse för vissa kategorier av medborgare — militär, personal vid järnvägar, post m. m. samt fiskare.

Det kan vara av intresse att taga del av de skäl för och emot, som ledde till ett brytande av den först uppställda principen samt medgivande, om ock i mycket inskränkt form, av rösträtt utan inställelse.

I motionen av 1902 framhölls, att det i samband med den ifrågasatta utvidgningen av den politiska rösträtten borde vara ett önskemål, att den svenske medborgare, som fullgjort föreskrivna villkor för åtnjutande av politisk rösträtt, icke av olämpliga stadganden i grundlagen hindrades att denna sin rösträtt utöva. Det framhölls huru fordran på personlig inställelse ställde sig särdeles ogynnsam för särskilda grupper av medborgare, särskilt sjömän. I samband med den ifrågasatta utsträckningen av de värnpliktigas övningstid tillkomme ytterligare ett stort antal röstberättigade, som av sina militära plikter bleve hindrade att utöva sin medborgarrätt.

Konstitutionsutskottet avstyrkte motionen under framhållande av svårigheten att begränsa de klasser av valberättigade, åt vilka en dylik rätt skulle inrymmas. Ett sådant medgivande skulle givetvis, menade konstitutionsutskottet, ha till följd att även andra grupper av väljare, som kunde anse sig lika berättigade, skulle göra anspråk på att få sig tillerkänd samma rätt, och därigenom skulle rättigheten att skriftligen insända val-

sedel utsträckas till alla sådana väljare, som för sin utevaro vid valtillfället kunde uppgiva giltigt förfall.

Motionären av 1902 återkom både 1903, 1906 och 1908, och slutligen hemställde konstitutionsutskottet till riksdagen att avlåta till Kungl. Maj:t en skrivelse med hemställan om utredning, i vad mån undantag måtte kunna göras från den i § 24 R. O. givna bestämmelsen. Denna utredning ledde så småningom till bestämmelserna i 1920 års lag, som nu medgav ett mycket begränsat antal klasser undantag från regeln om personlig inställelse. En person, vilken såsom Sveriges ombud reser till N. F:s möte, ingår exempelvis ej under lagens bestämmelse. Ej heller våra diplomater och konsulter.

Principiellt torde således intet hinder finnas för att bryta mot regeln om personlig inställelse vid riksdagsmannaval, och sedan denna regel blivit satt ur praktiken genom 1920 års lag, därvid framhölls, att undantagen finge anses som ett experiment, torde man väl nu kunna anse tiden mogen för nu föreslagna utvidgning av 1920 års lagbestämmelser.

Anmärkning.

1919. 11 + 12 saml. Särskilt utskott s. 33.

Lagstiftningen måste enligt utskottets mening nödvändigt få karaktären av försökslagstiftning i ett vanskligt ämne. Innan man vunnit erfarenhet, huru det medgivna undantaget från kravet på personlig inställelse verkar, synes man böra framgå med stor försiktighet. Huru stadgandena än formuleras, måste det visserligen inträffa att en viss godtycklighet kommer att vidlåda desamma.

S. 34.

»Av vad ovan anförts framgår, att utskottet icke väntat att den sålunda gjorda uppräknings täcker alla de fall där visst fog för medgivande av röstning utan personlig inställelse bör förefinnas.»

Jag tillåter mig därför hemställa,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, att en utredning måtte verkställas angående ändring av vallagen av den 26 november 1920 i den riktning, att de utom Sverige bosatta medborgarne komma i åtnjutande av samma förmån som denna lag lämnar vissa grupper av medborgare, vare sig detta kommer att ske genom valsedelsförsändelse eller genom fullmakt.

Stockholm den 18 januari 1929.

Edvard Lithander.